

Handläggare
Carina Gillgren
Telefon: 08-50825611
Hanna Rossetti
Telefon: 08-50825911**Till**
Socialnämnden
2025-06-10

Barns delaktighet i handläggningsprocessen enligt LSS – en kvalitetsgranskning

Funktionshinderinspektörerna 2025

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner funktionshinderinspektörernas rapport.
2. Socialnämnden överlämnar rapporten till berörda stadsdelsnämnder.
3. Socialnämnden överlämnar rapporten till övriga stadsdelsnämnder för kännedom.

Sammanfattning

Aktuell kvalitetsgranskning avser barns delaktighet i handläggningen av insatserna korttidsvistelse, korttidsstillsyn samt bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS. Granskningen är genomförd i stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hässelby-Vällingby och Norra innerstaden. Totalt omfattar granskningen 167 unika ärenden, 74 flickor och 93 pojkar, vilket motsvarar 44 respektive 56 procent.

Granskningen visar på både styrkor och utvecklingsområden hos de granskade enheterna. Det pågår ett utvecklingsarbete kring att stärka barnrättsperspektivet på samtliga enheter som ingår i granskningen. Granskningen visar flera goda exempel på hur barn görs delaktiga i handläggningsprocessen. Att göra barn med kommunikationssvårigheter delaktiga i större utsträckning är ett utvecklingsområde. Granskningen visar att kunskapen om genomförande och dokumentation av barnkonsekvensanalyser behöver öka.

Vidare behöver de granskade enheterna säkerställa att det finns rutiner och arbetssätt för att öka följsamheten till lagstiftning, riktlinjer och lokala anvisningar. Fortsatt arbete behöver också ske stadsövergripande genom utbildning, anvisningar och fortsatta diskussioner i chefsnätverk.

Bakgrund

Stockholms stads funktionshinderinspektörer har till uppgift att granska kvalitet i biståndsbedömda insatser som ges till personer med funktionsnedsättning enligt Socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. Bevakning av likställighet över staden samt spridning av goda exempel från de granskade verksamheterna är en viktig del i arbetet. Syftet är att stimulera verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete.

Granskningsarbetet genomförs utifrån en granskningsmodell som baseras på kvalitetskriterier framtagna av Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner (SKR):

- Trygghet och säkerhet
- Självbestämmande och integritet
- Tillgänglighet
- Helhetssyn och samordning
- Kunskapsbaserad verksamhet
- Effektivitet

En analys av granskningsresultatet görs utifrån kvalitetsområdena där kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet redovisas under gemensam rubrik.

Ärendet

Kvalitetsgranskningen avser barns delaktighet i handläggningen av insatserna korttidsvistelse, korttidstillsyn samt bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS. Granskningen är genomförd i stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hässelby-Vällingby och Norra innerstaden. Totalt omfattar granskningen 167 unika ärenden, 74 flickor och 93 pojkar, vilket motsvarar 44 respektive 56 procent. Sammantaget visar granskningen på både styrkor och utvecklingsområden hos de granskade enheterna. Flera av dessa berör flera eller samtliga enheter men det kan konstateras att det är en variation både inom och mellan de granskade enheterna.

Trygghet och säkerhet

I majoriteten av de ärenden där barnet var 15 år eller äldre vid tiden för ansökan framgår det att det är vårdnadshavare som har ansökt om insats för barnets räkning. I cirka hälften av dessa ärenden framgår det inte av dokumentationen om barnet samtycker till ansökan. För att säkerställa att ansökan om insats inte utreds och beviljas mot barnets vilja i ärenden som rör barn som är 15 år och äldre behöver enheterna ha rutiner för hantering och dokumentation avseende detta.

Barnkonsekvensanalyser saknas i ett flertal av de granskade ärendena. Standardskrivningar behöver kompletteras med en individuell bedömning av hur det enskilda barnet påverkas av det beslut som ska fattas. Granskningen visar att kunskapen om genomförande och dokumentation av barnkonsekvensanalyser behöver öka. Fortsatt arbete behövs för att barnrättsperspektivet än mer ska genomsyra ärendehandläggningen.

I samtliga granskade ärenden saknas dokumentation om att information och erbjudande om individuell plan enligt LSS lämnats. Inget av de barn vars ärenden ingår i granskningen har en aktuell individuell plan. En möjlig förklaring till detta kan vara att många barn som är aktuella för insatser har en samordnad individuell plan (SIP) och att det till stor del ersatt individuell plan enligt LSS. Rätten till individuell plan är dock lagstadgad i LSS och individuell plan enligt LSS är inte helt jämförbar med SIP.

Självbestämmande och integritet

Granskningen visar att handläggaren har träffat barnet i samband med utredning av ansökan om insats i drygt hälften av de granskade ärendena. Det varierar också i vilken omfattning barn görs delaktiga i utredningen. Att barnet deltar i möten och samtal under utredningen betyder inte alltid att barnet görs delaktigt och får information eller möjlighet att själva svara på frågor och uttrycka sin åsikt. Barn kan göras delaktiga på fler sätt än genom deltagande i möten och samtal. I de ärenden där anledning till att handläggaren inte träffat barnet eller att barnet inte alls var delaktigt finns dokumenterad framgår olika anledningar, exempelvis för låg ålder eller för omfattande funktionsnedsättning.

Det finns även flera goda exempel på hur handläggarna arbetar för att göra barn delaktiga. Det går dock inte alltid att utläsa av dokumentationen vilka åtgärder, överväganden och bedömningar som gjorts utifrån det enskilda barnets ålder, mognad och funktionsnedsättning. Det medför att det är svårt att med säkerhet veta om barn får information och ges möjlighet att komma till tals i ärenden som rör dem.

Tillgänglighet

Att göra barn med kommunikationssvårigheter delaktiga i större utsträckning är ett tydligt utvecklingsområde. Det är av stor vikt att beakta att barn med funktionsnedsättning har rätt att få anpassat stöd så att de ges en reell möjlighet att vara delaktiga och därmed får tillgång till sina rättigheter.

Helhetssyn och samordning

Samtliga handläggargrupper uppger att de arbetar med att uppmärksamma syskon. Granskningen visar att det i ett mindre antal av de granskade ärendena framgår av dokumentationen att

handläggaren lämnat information om anhörigstöd till syskon. Det förekommer också att brev skickas till syskon med information om att deras syskon med funktionsnedsättning beviljats en insats och vad den innebär. I ett mindre antal ärenden omnämns syskon i samband med barnkonsekvensanalys som rör den enskilde.

Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet

Handläggargrupperna uppger vid dialogmöten att det generellt sett finns tid och förutsättningar för barns delaktighet men att det ibland kan vara svårt att hinna med att träffa både vårdnadshavare och barn om det innebär att dubbla möten behöver genomföras. För att hinna skapa kontakt, förtroende och bygga relation till barnet kan handläggaren behöva planera in extra gott om samtalstid eller boka in flera korta besök.¹ Genomläsning av utredning och journal i ärendena visar att det relativt sällan framgår att möten har anpassats eller att det bokats in flera kortare möten.

Genomförandeplanen skulle i större utsträckning kunna användas som ett underlag för uppföljning och som utgångspunkt för att planera och formulera målsättningar för fortsatt insats. Att göra strukturerade uppföljningar och att dokumentera dem på ett likvärdigt sätt är ett generellt utvecklingsområde. Flertalet utförare av insatserna behöver bli bättre på att upprätta genomförandeplaner i enlighet med stadens avtal och uppdragsbeskrivningar.

Under 2017 genomförde stadens funktionshinderinspektörer två granskningar av barns delaktighet och rätt att komma till tals i handläggning av LSS-insatser.² Granskningarna visade bland annat att biståndshandläggarna träffade barn som är aktuella för insatser i låg utsträckning. Sedan den 1 januari 2020 är barnkonventionen lag vilket innebär att barns rättigheter har fått en starkare ställning och ska beaktas av domstolar och myndigheter i avvägningar och bedömningar som görs i mål och ärenden som rör barn.

Arbetet med att stärka barnrättsperspektivet inom verksamhetsområdet är ett ständigt pågående arbete. Riktlinjer, anvisningar och utredningsmaterial bidrar till att barn görs delaktiga eftersom de tydligt anger bestämmelser, förutsättningar och på vilket sätt det ska dokumenteras. Socialförvaltningen erbjuder regelbundet introduktionsutbildningar där genomgång av DUR-anvisningar och stödmaterial för barnrättsperspektiv ingår. Inspektörerna har genom granskningen identifierat vissa behov av tillägg och förtydliganden i stödet till handläggare. Det kan finnas skäl att se över om ytterligare stadsövergripande informationsmaterial behöver tas fram samt att förtydliga anvisningar och mallar för DUR. Socialförvaltningen bör vidare se

¹ *Stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten*, dnr 3.1.1-388/2021, socialförvaltningen 2021.

² *Barns delaktighet och rätt att komma till tals i handläggning av LSS-insatser*, dnr 3.4.2-767/2016 och 3.4.2-767/2016, socialförvaltningen 2017.

över möjligheterna att återkommande erbjuda en mer praktiskt inriktad utbildning kring samtal med barn med funktionsnedsättning.

Granskningen visar på flera goda exempel på barns delaktighet men visar samtidigt att arbetet behöver fortsätta för att alla barn ska få sina rättigheter tillgodosedda. Det är positivt att det pågår ett utvecklingsarbete på de granskade enheterna kring att stärka barnrättsperspektivet i handlägningsprocessen. Enheterna behöver säkerställa att det finns rutiner och arbetssätt för att öka följsamheten till lagstiftning, riktlinjer och lokala anvisningar. Fortsatt arbete behöver ske genom utbildning, anvisningar och fortsatta diskussioner i chefsnätverk. Socialförvaltningen behöver ha en dialog med stadsdelsförvaltningarna för att säkerställa att det stadsövergripande stödet motsvarar de lokala behoven.

Jämställdhetsanalys

Granskningen har ett jämställdhetsperspektiv genom att övergripande granskningsresultat redovisas utifrån kön där det har varit möjligt. Det är en väl känd skillnad mellan könen gällande barn med insatser enligt LSS där fler pojkar än flickor erhåller insatser. I aktuell granskning är könsfördelningen 74 flickor och 93 pojkar, vilket motsvarar 44 respektive 56 procent. Granskningen visar generellt inga skillnader i handläggning utifrån kön. Tillämpning av stadens utredningsmaterial, riktlinjer och anvisningar skapar förutsättningar för jämställda och jämlika utredningar och bedömningar. Detta förutsätter dock att de följs och tillämpas likställt av samtliga nämnder i staden.

Konsekvenser för barn

Stockholms stad har högt ställda mål för att garantera barns rättigheter och inflytande enligt barnkonventionen. Socialnämnden ska verka för att stadens socialtjänst i allt arbete har ett barnrättsperspektiv, och att barn och unga görs delaktiga. Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att säkerställa barns delaktighet i handläggningen samt skapa förutsättningar för barns rätt till information. Granskningen rör barn som har behov av insatser enligt LSS. Även andra grupper av barn kan dock komma att påverkas positivt av granskningens resultat, både på kort och lång sikt. Det kan till exempel handla om barn som i framtiden kommer ha behov av insatser men även syskon till barn som har eller kommer ha behov av insatser påverkas. Granskningens syfte är att se hur barn görs delaktiga i handlägningsprocessen, hur handläggningen överensstämmer med lagstiftning samt om handläggningen genomförs på ett likställt sätt. Både goda exempel och utvecklingsbehov lyfts fram i rapporten. Rapporten kan därmed vara ett bidrag i det fortsatta arbetet med att tillförsäkra barn deras rättigheter i handläggning och genomförande av insatser i Stockholms stad.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för strategi och utveckling. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet 4 juni 2025. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet 5 juni 2025.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner funktionshinderinspektörernas kvalitetsgranskning Barns delaktighet i handläggningsprocessen enligt LSS. Vidare föreslås att rapporten överlämnas till berörda samt övriga stadsdelsnämnder för kännedom.

Veronica Carstorp Wolgast
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Barns delaktighet i handläggningsprocessen enligt LSS – en kvalitetsgranskning

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Carstorp Wolgast, Socialdirektör	2025-06-03
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2025-06-03